

Nogen Træk av natur og folkeliv i Lenvik.

Før "Tromsø Stiftstidende" av H. I.

18.01. 1926.

Jordbruget.

Dette har i lange tider lagt i døvand, skjønt det for 40 á 50 aar siden var almindelig at saa bygg til brødkorn; men da melpriserne blev saa lave, at en sæk mel kunde faaes for 12 - 14 kr., saa fandt folk, at det lønte sig ikke at dyrke korn. Høiavlingen la de mindre vegt paa. Almindeligvis holdtes der 2 - 3 kuer paa gaardene, og enda foret de kuerne daarlig. Tang og tarre maatte brukes hele vinteren som surogat. Efterat smørprisen begyndte at stige, og der blev dannet smørforeninger, fik den kvindelige del av befolkningen forstaaelse av, at det kunde bli en betydelig bifortjeneste at avle smør og kua fik bedre dage. Siden tok melkeproduktionen især i Rossfjord sterkt opsving. Det blev endog startet meierier. Handelsmand Johs. Karlsen var foregangsmand. Det viste sig imidlertid, at tilgangen paa melk blev saa liten, at det ikke lønte sig at drive det. Saa

begyndte eksport av melk at komme i sving. Nu gjaldt det om at forøke melkeproduksjonen, og dette kan da alene ske ved at skaffe bedre kvægrace og kraftigere for. Og saa begyndte det at komme litt mere fart i jordbruket, og interessen øktes enda mere, da stat og fylket betalte folk for at dyrke opderes egen jord. I Lenvik holdes flere smørforeninger gaaende. Nu er jordbruket kommet saapas ivei at flere smaabrukere lever av det, at jordbruket er blit deres væsentligste næringsvei. Landbruksskolen paa Gibostad har selvfølgelig bidraget meget til dets fremme, likesom fylkesagronomen og herredsagronomen bistaar folk med anvisning paa grøftning og gjødselens behandling.

Fiskerierne.

Disse er endnu for en stor del folks næringsvei. Men denne bedrift kræver større ofre til utrustning av motorfartøier og motorbaater. Robaater til fiskeribedriften brukes meget sjelden uten til hjemmefiske. Nettoudbyttet av fiskeribedriften blir ikke stort, naar driftsomkostningerne gaar fra samt renter og avdrag paa gjæld. Er skøiteeieren gjældfri kan betydelige kapitaler indvindes. Det kan mange fiskeres hjem bevise, da disse, om end mere enkeltvis, kan være noksaa flot utstyret. Den mandlige befolkning deltar eller driver almindeligvis i de ordinære fiskerier i Lofoten og Finmarken, og naar dette sidste er slut og fiskerne er paa

hjemvei, reiser gjerne de kvindelige paarørende dem imøte til Tromsø, antagelig fordi de da venter en paaskjønnelse for sit stræv i hjemmet under fravær.

Lenvikværingene ansees for at være flinke i fiskebedriften, men de har ogsaa hat det ord paa sig, at de ikke har hat tilbørlig respekt for andres eiendom; men man har ogsaa eksempler paa, at unggutter har sluttet med fiskeriet og søkt landarbeide for ikke at bli fristet til at forurette andre. I den senere tid har man ikke hørt, saa ofte om sadaant uvæsen, som blev betegnet med uttrykkene bomming, kvarting, blaasing og stamping. De likte nok ikke at kalde det ran eller tyveri. Der gives dog mange smukke træk i folkets liv. Gjestfrihet, venlighet, hjelpsomhet og tjenstvillighet, i farens stund modig og besluttsomme.

Et par vakre træk av fiskeribefolkningens liv maa jeg faa lov at nævne her. Hver gang fiskerne ventes hjem fra fiskerierne, er der særlig rengjøring i huset fra øverst til nederst, og alt tøy vaskes og ordnes. Kvinderne gjør sit bedste for at hjemmet skal være indbydende og venligt, saa hyggeligt som det efter omstændighederne lar sig gjøre. Det siges at ha været ganske almindelig ialfald tidligere at naar manden i huset eller sonnen skulde reise paa fiske brukte mor at pakke ned blandt andet ogsaa et Nytestamente og en salmebok eller ialfald en av delene. Enhver vil

forstaa, hvad meningen var med det.

Det huslige livsvirke

var travelhet fra tidlig morgen til sen kveld. Almindelig var det kvinderne, som skulde besørge alt ialfald før i tiden. Da kom uld, karder og rok frem. Senere kom renbom og vævstol ogsaa ind. Slikt kunde kvinderne ikke ta for sig, saalænge mandfolkene holdt paa med istandsættelse av liner og garn; og haandsnøre og alt det andet, som skulde has med til bedriften. Foruten det almindelige arbeide for kvinderne i huset og fjøset, maatte kvinderne ogsaa hugge den ved de skulde brænde og utføre andre utarbeider paa gaarden. Nu er mændene kommen til en bedre forstaaelse av, hvad der passer for kvinder at utføre. Nu sørges der for at ialfald ved er frembragt til gaarden. Tangskjæring er nu ikke mere brukelig. Det var ogsaa kvindernes arbeide før

Nu skulde altsaa den kvindelige, befolkning faa bedre tid til huslig virke, til husflid, tilvirkning av hvad der trænges til beklædning o.s.v. Men det kan neppe siges med fuld ret. Ulden sendes ofte til spinderierne og forarbeides der til garn eller tøyier. Vævstolen er litet i bruk. Ofte ser man derimot døtrene i huset sitte med hekle- og broderiarbeide. Og utenlandske motejournaler studeres omhyggelig og efterfølges baade hvad klædedragt angaar og

haarfrisure. Man klær sig paa fransk og knoter maal for at være nationale. Hvilken ironi! Vi trenger en Ludvig Holberg igjen. Unggutterne er ikke væsentlig bedre end pikerne. Deres liebhaberi er cigarettene. De tænker ikke paa, at denne fornøielse koster ca. 100 kr. om aaret; ti de bruker ofte en æske om dag. Naar han faar iføre sig sin. Kjøpte puss med galoger og andet blankt, da vokser selvbevistheten. Da er han vel national? Nu ja, tilstanden er vel slik overalt nu.

Med skolevæsenet

var det smaat bevendt. Overalt omgangsskole. En lærer hadde næsten halve sognet til lærerdistrikt. Slik var det for 60 - 70 aar siden. Skrøpelig var det med lærerkræfter og lokaler. Lidt efter lidt bedredes det. Der kom gode lærere og skolen ordnet i mindre distrikter og disse igjen i kredse med 14 daglig skole i hver kreds i de rummeligste og bedste huse, som var at faa. De blev endog bygget et par skolehuser i sognet. Lærerlønningerne var yderlig smaa 8 kr. pr. uke. Skolen sneglet sig imidlertid fremover eftersom folk fik forstaaelse av dens nytte. Skoleloven av 1860 paabød undervisning i historie og geografi m. m. Der skulde føres regnskap med børnenenes skolegang. For forsømmelser skulde der mulkteres. Altsaa skoletvang. Folket var nok ikke synderlig tilfreds med denne strenghet.

Saa kom skoleloven av 1889? I den forekom ikke ordet tvang, men undervisningsplikt. Forsømmelser skulde ogsaa efter

(Forts. 4. side.)

denne lov straffes med bøter. Adskillig nyt kom ogsaa i denne lov. N. Hertsberg sammenfattet i sin kritik over loven i de ord: "Det gode i denne lov er ikke nyt, og det nye er ikke godt". Denne var et produkt av den fremstaaende politik og folk fandt sig stiltiende i den. Efterhaanden reiste der sig nu skolehuse, rummelige og lyse, og sammendragning av kredser til et lærerdistrikt med to og tredelt skoler. Lærerlønningerne bedredes i betydelig grad og med alderstillæg.

Nu er der skoler i hobetal: Fylkesskoler, folkehøjskoler middelskoler, landsgymnasier o.s.v., hvor ungdom ogsaa herfra søker hen og, skaffer sig nogen almendannelse; men skoler til utvikling i praktisk retning specielt, er det mindre av. Av saadan beskaffenhet er landbruksskolen paa Gibostad, der visselig er god til opøvelse i jordbruk. Ogsaa husmorskolekursene svarer vel til sin hensikt. Men i industriel retning er det ikke stor hjelp at faa. Vil man ha nogen vejledning i bygningsteknik maa man til Trondhjem. Nogen veiledning til utvikling i fiskebedriften findes der vel heller ikke mig bekjendt. Kanske de heller ikke be-

høves? Det skulde da være motorskoler og kystskipper-skolerne i Tromsø, som kanske er viktige faktorer under fiske- og fangstbedriften.

I industriel retning findes her nogle slipper, hvor motorfartøier kan hales op og istandsættes, saavel hvad træverket som istandsættelse og utibedring av motorer angaar. Ja, der er ogsaa bygget mindre motormaskiner. Her har ogsaa kommet igang en trævarefabrik eller snedkerfabrik med fuld montering av derhenhørende maskiner indkjøpte fra Tyskland. Den første slags bedrift eies og drives av M. B. Olsen og Elberg Hansen. Den sidste dog væsentlig istandsættelse og utibedring av fiskefartøier. Snedkerfabrikken eies og drives av brødrene Hans og Johan Johansen.

Paa Finsnes er ogsaa slip og reparationsverksted.

Kommunalforfatningen.

Før 1837 var der ikke noget egentlig kommunestyre. Der var vist nok noget som kaldtes sognestyre. Det var nok en lovlige institution, men hadde paa langt nær ikke den i udstrakte myndighet som de nuværende herredsstyrer.

Formanden i sognestyret var stedets sogneprest. Han var selvskreven. Forøvrigt bestod styret av nogle faa mænd, som antagelig blev opnævnt av sognepresten og beskikket av biskopen. En saadan institution bestaar endnu idet i hver

menighet opnævnes medhjælpere i almindelighet 3 mænd, dog ikke med de samme plikter som da. Sognestyret traadte sammen en gang om aaret for at bestemme, hvad hver gaardbruger skulde betale i skoletold. Fattigutredslerne var mest lagdshold og sognestyret bestemte hvor mange dage hver gaardbruger skulde ha et lægslem. Soghet var inddelt i legdedistrikter. Fattighjælp forøvrigt ydedes av frivillig indsamlede pengemidler som sognestyret forvaltet. Der anvendtes i det øiemed en stav med en pose eller pung paa, som holdtes frem for folk under gudstjenester. Dette var i bruk i Bardu for 40 - 50 siden. Andre steder ogsaa her i Lenvik bruktes at hænge op i kirkegangen (vaabenhuset) en saakaldt fattigblok, hvor folk kunde slippe nedi sine pengegaver til fattige.

Efterat formandskapsloven kom i 1837 fik kommunene selvstyre. Da blev der et andet styreset med formandskap, skolekommission, fattigkommission o.s.v. Forlikskommissioner var forordnet allerede i 1795.

Forts.

Kilde: Tromsø Stiftstidende 18.01.26.

OCR – Lenvik Museum 2007.